

POSTANOWIENIE

Dnia 2 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa E. K. i A. K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i
Autostrad
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 2 czerwca 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 7 października 2020 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powodów kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powodów E. K. i A. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 października 2020 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatrują w konieczności wyjaśnienia przyczyn, dla których znacząco ogranicza się prawo własności w ustawie szczególnej i tymczasowej, jaką jest ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji w zakresie dróg publicznych, w której przewidziano skrócony tryb decyzji lokalizacyjnych, a jednocześnie - z powołaniem na orzecznictwo - zawężono przesłanki obligatoryjnego wykupu niewywłaszczonych części nieruchomości do niemożności (rozumianej jako faktyczny, rzeczywisty sposób wykorzystania działki przed przejęciem części nieruchomości) prawidłowego jej wykorzystania na dotychczasowe cele będącej następstwem odłączenia od niej części nieruchomości, ale bez uwzględnienia związku tymczasowego korzystania z nieruchomości z planami inwestycyjnymi właścicieli, negatywnych skutków, jakie powoduje zrealizowana inwestycja drogowa, hałasu, zanieczyszczenia, pyłami i wszystkiego, co stanowi negatywne konsekwencje istnienia drogi ekspresowej, bowiem elementy te nie są następstwem odłączenia od nieruchomości jej części wywłaszczonej, w oczywisty sposób wbrew gwarancjom konstytucyjnym, konwencyjnym i ustawowym.

Powodowie wystąpili z roszczeniem o zobowiązanie pozwanego do wykupu pozostałej części nieruchomości, która nie została objęta wywłaszczeniem. Podstawą prawną dochodzonego roszczenia stanowił art. 13 ust. 3 powołanej ustawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego została już dokonana wykładnia tego przepisu. I tak w uchwale z dnia 11 września 2013 r., III CZP 35/13, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przesłanką roszczenia właściciela nieruchomości o nabycie niewywłaszczonej, na cele budowy dróg, jej części jest niemożność prawidłowego jej wykorzystania na dotychczasowe cele będące następstwem odłączenia od niej części wywłaszczonej. W uzasadnieniu wskazał, że zwrot „dotychczasowe cele” dotyczy czynienia z pozostałej części nieruchomości użytku odpowiadającego wcześniejszemu założeniu. Określenie tych celów dokonywane jest drogą analizy korzystania z nieruchomości zanim doszło do podziału i przejęcia jej części oraz możliwości jego kontynuacji. Chodzi o faktyczne korzystanie z nieruchomości oraz niemożność kontynuowania go przez właściciela, nawet przy dokonaniu zmiany sposobu osiągania dotychczasowych celów. Sąd Najwyższy zwrócił też uwagę,

że brak jest podstaw do podzielenia argumentu, iż do przesłanek roszczenia opartego na tym przepisie należy pogorszenie warunków korzystania z nieruchomości, również w zakresie poprzednio prowadzonej działalności, spowodowane nie wywłaszczeniem części nieruchomości, ale zrealizowaniem inwestycji drogowej, zwłaszcza gdy wywłaszczenie części nieruchomości nie zmieniło sytuacji właściciela.

Pogląd ten został utrzymany także w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2015 r., IV CSK 702/14 (nie publ.). W uzasadnieniu wskazano, że nieruchomość nie nadaje się do prawidłowego wykorzystania na dotychczasowe cele, jeżeli koszty które należałoby ponieść w sposób trwały czyniłyby taki sposób wykorzystania nieruchomości nieopłacalnym.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie daje podstaw do podzielenia tezy, iż skarga kasacyjna, na kanwie stanu faktycznego sprawy, w kontekście rodzaju zgłoszonego roszczenia i jego podstawy prawnej, jest oczywiście zasadna.

Okoliczność, że powodowie mogą wykorzystywać nieruchomości w taki sposób, jak czynili to przed uzyskaniem informacji o przebiegu planowanej inwestycji budowy drogi ekspresowej S-[...], ale nie mogą zrealizować takiej inwestycji, którą wcześniej planowali, w świetle art. 13 ust. 3 tej ustawy nie kreuje po ich stronie roszczenia o wykup całej nieruchomości. Oczywiście nie ulega wątpliwości, iż wskutek wybudowania drogi ekspresowej, ze względu na jej przebieg w stosunku do pozostałej części nieruchomości (nie objętej wywłaszczeniem) nastąpiło ograniczenie prawa własności i w konsekwencji zmniejszenie jej wartości, skoro nie jest już dopuszczalne postawienie budynku mieszkalnego, ale tego rodzaju sytuacja faktyczna wykracza poza zakres normatywny wyznaczony przepisem art. 13 ust. 3 tej ustawy i rodzaj zgłoszonego roszczenia, bowiem roszczenie o wykup ma charakter majątkowy, ale niepieniężny, zaś zmniejszenie wartości nieruchomości nie objętej wywłaszczeniem, przy możliwości korzystania z niej w dotychczasowym zakresie ewentualnie jeszcze przy możliwości innego zagospodarowania (np. zabudowy budynkami na cele określonej działalności rolniczej, czy gospodarczej) za wyjątkiem budowy domu mieszkalnego, mogłoby rodzić roszczenie pieniężne, abstrahując już od istnienia miarodajnej podstawy prawnej, którą i tak nie mógłby stanowić powołany art. 13 ust. 3 jako dotyczący roszczenia niepieniężnego. Korzystanie z części nieruchomości w sposób jak przed wywłaszczeniem jej innej części nie wymaga ponoszenia przez powodów dodatkowych kosztów, które czyniłoby to korzystanie nieopłacalnym.

Sąd dokonuje wykładni prawa i je stosuje, natomiast nie jest uprawniony do tworzenia norm prawnych, miarodajnych w danych okolicznościach faktycznych, a także poszukiwania za stronę miarodajnego w danym stanie faktycznym rodzaju roszczenia. Dopiero wykorzystanie istniejących możliwości prawnych, w świetle których powodowie nie uzyskaliby rekompensaty pieniężnej mogłoby rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa za zaniechanie legislacyjne, oczywiście przy założeniu, że nie jest możliwe inne wykorzystanie tej części nieruchomości, które mogłoby zrównoważyć powstały uszczerbek wskutek niemożliwości zabudowy określonymi budynkami, innymi niż mieszkalne.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania

kasacyjnego orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., uznając że przyczyny, które zadecydowały o nieobciążaniu powodów kosztami procesu przez Sąd pierwszej instancji (k. 981, 1082-1083) są aktualne także w postępowaniu kasacyjnym.

jw